

Eesti demokraatiat lõhkumas

Kehtiv põhiseadus räägib KOV valimiste puhul elanikest ega tunne "valimisõiguse peatamist". Keelab diskrimineerimise päritolu ja veendumuste põhjal, omistab igaühe õigused ka mittekodanikele ja muude maade kodanikele. Ole või tulnukas, kui elad siin, pole sa hääletu.

Moes on olla põhiseadusega vastuolus. Isamaa ja RE on teinud sellekohase eelnõu, E200 ja EKRE vehkinud ideega, et osalt elanikelt võiks KOV valimise õiguse võtta. Kurb on näha seda. Rahvuslikud erakonnad näitavad – võimust pimestatu ei näe demokraatiat. Isamaa juttu on kommenteerinud juba president ja õiguskantsler. Helmekeesi teab igaüks – neile ei sobi ühegi väliskodaniku õigused. Masendav on märgata, et väidetavalt liberaalsel Reformierakonnal paistab olevat indiviidi õigustest savi – soov kollektiivselt karistada. E200 juhtoinas õigustab lausa ennetavat agressiooni. Tsiteerin:

Lauri Hussar (E200) arvas: *"Vene kodanikud sellise valimisõigusega võivad olla probleemiks ja seetõttu tuleb see olukord lahendada."*

Jutt sobiks kevadel sõda alustanud mehe suhu. Kas eraisik tohib teisele kallale minna, kuna too "võib olla probleemiks" – või on nõmedus poliitikute privileeg? Põhiseadusel on selle kohta paar sõna: **"piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud"**.

Mart Vörklaev (RE) õigustab asja nii: *"Loodame, et õnnestub jõuda kokkuleppele selles, kuidas need inimesed, kes käivad Vene Föderatsiooni saatkonnas valimas Putinit, ei saaks Eesti kohalikel valimistel kaasa rääkida."*

Esiteks, põhiseadus (§12) kaitseb õigust valida nii vanakuradit kui Putinit. Repressioone näinud ENSV riivas jättis selle punkti meile meenutuseks. Teiseks, viimastel Riigiduuma valimistel osales Ida-Virumaal 6000 VFi kodanikku 40 000 seast. **Vörklaevale ei meeldi Virumaa kontekstis mingi protsendi valik 6000 inimese seast, seetõttu ründab ta 40 000 inimese õigusi.** (Kogu Eestis elab VFi kodanikke ca 85 000.) Pimesikk on kurb olla, oma autoritaarseid reflekse peaks kontrolli all hoidma.

Mõned leiavad, et valimisõiguse võtmine oleks karistus välismaalasele ta passiirigi agressiooni eest – et karistama peaks iga riigi kodanikke, mis teise riigi vastu sõjaga läheb. Seegi on väärt.

Esiteks, **kodakondsus pole arvamus.** Iga riik üritab lojaalsust nuiata, kuid lollitab peamiselt ennast. Inimesed ei ela riikide jaoks, vaid oma elu. Kohustuse all antakse vandeid, mis on püsivad kui hane seljas vesi. Lojaalsus tuleb mujalt. Võib-olla sõbralikust koostööst? Kõige imelikum lojaalsuse allikas on võõrvallutaja. Kui keegi ründab, koondutakse kaitseks.

Muide, kodakondsust loovutada on raske. Enamikule riikidest võid mistahes paberi viia – nad loevad su enda alamaks, kuni uut isandat näidata pole. Tobe, feodaalne – tegelikkus kogu maailmas.

Teiseks, **õiguse alused ütlevad, et karistatakse süüdlasi.** Kui Venemaa kodanik elab Eestis, maksab makse, ei lähe Venemaa sõjaväkke (või on laps, vanur või hoopis naine), ei ründa Ukrainat – milles ta süüdi on? Igat sorti kollektiivsel karistamisel tekib rohkem jama, kui laheneb.

Välispoliitika alusel hääleõigusega mängida poleks töökindel. Homme pommitab Türgi Kurdistani, aga kurdidel pole riiki. Ülehomme ründab Hiina Taiwanit ja korraldab Xinjiangis mingid talgud, aga *"Taiwan pole tunnustatud ja etniline puhastus on siseasi"*. Siis mängivad Türgi ja Kreeka piirivalved teineteise närvidega. ELi õigus on ülemuslik ja Kreeka piirivalve võib lasta valangu – nende kodanikud Eestilt karistada ei saa. Lõpuks saab USAs võimule imperaator Bush III, enamik ameeriklasi kisab "ära tee", aga vana läheb pretraditsiooni järgi Iraaki. Eestis puhkeb vadin teemal "väga olulised liitlased". **Põhiseadus pakub lihtsama lahenduse – päritolu järgi inimesi ei diskrimineeri.**

Kui ettekäändeks tuuakse turvalisus, lubage hüüda: teater! Lavastagem näidend, kus ID-taristu tõrge segab muid hääletamast ja Tallinna volikogu koostavad ainult VFi kodanikud. Kuidas nüüd Tallinn riigi hävitab? Neutraliseerib kapo halva kanalisatsiooniga? Teeb poliitsei kahjutuks suurte teeaakudega? Peatab maksuameti vihameelse parkimiskorraldusega? Jätab Toompea nii libedaks, et mõni poliitik iga päev kondid murrab? Ei – midagi ei muutu. Keskerakond valitakse tagasi, jätkub igav jukerdamine nagu mujal linnades.

Meenub ütlus, mille autor on teadmata. Seda omistatakse nii kirjanik Mark Twainile kui ka anarhist Emma Goldmanile: **"kui hääletades saaks kõike muuta, oleks see keelatud"**. Eestis tõi valimisõiguse esmakordselt 1905. aasta revolutsioon. Kohkunud tsaar andis mässavale rahvale õigusi nende rahustamiseks. Võte toimis – rahvas üritas riiki seaduslikke teid pidi muuta üle aasta-kümne.

On üldtuntud, et õiguste andmine rahustab inimesi ja muudab poliitika konstruktiivsemaks. Õiguste äravõtmine seevastu ärritab ja muudab destruktivsemaks. Inimesed solvuvad, kui neid alaväärselt peetakse. Hääletuks jäämise ohud on Eestis teada, tsiteerin siseminister Lauri Läänemetsa: *"Probleem sellel eelnõul on see, et seal on julgeolekuanalüüs puudu, nagu oli ka Isamaa eelnõul. Ma olen sellele kogu aeg viidanud, et vaadates neid ohuhinnanguid, mida kaitsepolitsei teeb ja kõik teised, et mis saab siis selles olukorras, kus meil tekivad Ida-Virumaale linnad, kus kas pooled elanikud või kaks kolmandikku elanikest ei saa enam hääletada. Kuidas nad hakkavad oma meelsust väljendama?"*

Läänemets arvas, et tegu on kampaania osaga. Nõustun. Ees ootaks presidendi veto ja õiguskantsleri kohtuasi. Kiireimal juhul jõustuks asi Putini alustatud sõja lõpus, võib-olla vana Kremli väljakandmise ajaks. **Mis siis mõte on?** Et jama korraldada, peab poliitik nägema kasu. Demokraatial puudub tihti kaitse poliitiku vastu, kes rahvagruppe vastamis ei seab. Üks lihtne seletus on üsna masendav: *"kõvatame veidi, kiusame venelasi, nad on ebapopulaarsed"*. Elu on näidanud, et valija tähelepanu saab ka ummikteel joostes, isegi ringiratast. Kaugelt paistab, et *"aktiivsed, julged, teevad midagi"*.

Tundub, et valijat peetakse rahvustundest tõmmatavaks mängukanniks. Näitame, et kius ei vii võimu juurde: nõuame hoopis õiglasemat, paremat elu.

Kui enamus ei hooli, on vähemuse kiusamine mänguteoreetiliselt talutav käik – olgugi eetiliselt väär. Et nii poleks, peab meelepaha poliitikule kätte tooma, Lätis näiteks saab anda negatiivse hääle.

Teine seletus – Tallinn on see õun, mille nimel korb tulle visata. Ehk on keegi tagatoas öelnud: *"Kuulge, nii kaotaks KE palju hääletajaid."* Küpsenud õun on ju magus, manipuleerides saadud võim kah. Kui oleks oma, vast hoiaks – kuna on võõras, ikka viskaks tulle. Probleem on laiem. Riigikogu saalist leiab näiteks isendi Martin Helme, kes kutsus eirama koroonapiiranguid, mida võimul olles jõustanud oli. Poliitiku vaated muutusid imeväärt, kui võim enam tema käes polnud.

Kui võim muudab oma kandjad ebaeetiliseks varem või hiljem – ehk tasuks ühekordseid narre hankida odaval ohutul moel? **Sama hästi võiks valimisõiguse võtta kõigilt ja Riigikogu moodustada loteriiga.** Kampaaniat ei oleks, raha kuluks vähem. Rahvast ei peaks punktivõidu nimel lõhestama. Tühja kah, et satub mõni ohmu – neid on praeguigi. Õppiv ja pingutav vähik hea palga ja nõunikega võib olla parem otsustaja kui ennast täis saripoliitik.

Äravõtmine, millest ei taheta rääkida

Päris äravõtmine on vältimatu ja algab kevadel – see on maksutõus. Valimiste eel tuleks arutada – kellelt ja mitu protsenti? Paraku poliitikud väldivad teemat. **Kaasmaalaste õigusi pakutakse meile tähelepanu mujal hoidmiseks.** Kas te olete näinud kedagi rõõmustamas, et maksis venelaste õigustega üüri või sai sõbralt kingiks venelaste õigusi?

Eesti on hiljuti võtnud hoogsalt laenu. 2021. aasta lõpuks ületas riigivõlg 5,5 miljardit (~4000 € elanikule), 2026. prognoos lubab võlga 11,6 miljardit (~9000 € elanikule). Laenati, et koroonasulgemised ei tooks pankrotte, et säilitada tervishoidu, kui viirus laialt levis. Et luua vältimatud riigikaitse võimed. Laen on aidanud maksta energiatoetust ja investeerida taristusse – selle võtmine näis mõistlik. **Suurima maksutulu, sotsiaalmaksu – ebapiisav laekumine aga süveneb, sest rahvas vananeb ja palga asemel kasvab sotsiaalmaksust vaba passiivtulu osakaal (intress, dividend, rent).** Ebakindla töö tegijad kaotavad regulaarselt ravikindlustust. Aus poliitik ütleb, et maksutõus tuleb. Ettenägelik küsib – kas tõusu ei asendaks õiglasem süsteem?

Eestis on palgatöö maksustatud 20% + 33% maksuga, passiivtulu saav omanik tasub vaid 20% oma tulult. Jõukaid madalamalt maksustada on uskumatult tobe.